

Historické ukotvení pramenů, z nichž autor čerpal, spadá bez ohledu na skutečnou dobu zapsání příběhů do druhé poloviny 19. a počátku 20. století. V období nacistické okupace a téměř čtyřicetileté vlády komunistické strany, bylo bádání v oblasti spiritismu a lidové zbožnosti z ideologických důvodů v podstatě nežádoucí. Obecnější omezení vědeckého zájmu o lidovou zbožnost trvalo až do roku 1989. Práce tak v mnoha ohledech splácí dluh opomíjeným oblastem tradiční narativity, jež byly po desítky let přehlíženy na úkor prosazování marxistického výkladu dějin.

Zkoumané tematické pole je se zájmem reflektováno nejen odbornou, ale také širokou veřejností, proto můžeme tento atlas vnímat mj. jako práci s oborovým popularizačním potenciálem. Tomu autor pravděpodobně uzpůsobil jazykové pojetí

práce, která je psána srozumitelným jazykem, aniž by ztrácela na podnětnosti a odbornosti.

Prezentaci slovesného folkloru kartografickou cestou nebylo doposud v našem, ale i v evropském prostředí věnováno tolik pozornosti, kolik by zasluhovala, ač myšlenka zpracovávání dat etnokartografickou metodou není vůbec nová. Vzhledem k absenci jiných publikací zkoumajících touto metodou problematiku lidové zbožnosti ve slovesném folkloru je recenzovaná práce bezpochyby významným oborovým počinem s interdisciplinárním přesahem.

Jaroslav Otčenášek tak předkládá pozoruhodné dílo především proto, že se jedná o publikačně opomíjenou interdisciplinární látku s nesnadným metodickým uchopením. Výsledkem je kvalitní etnokartografická syntetická práce, která bude jistě podnětem pro další bádání.

Lubomír Příkaský (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Irena Příbylová a Lucie Uhlíková (eds.).
Od folkloru k world music. Hudba a prostor.
Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2020.
255 s. ISBN 978-80-907033-4-6

Přestože koronavirová pandemie zmařila od jara roku 2020 konání bezpočtu kulturních a vědeckých akcí, umožnila loňská letní „přestávka“ uspořádání alespoň některých z nich. V mezích restriktivních opatření to bylo například mezioborové kolokvium,

kteřé se konalo v rámci každoročně tematicky jedinečného (nejen) hudebního festivalu Folkové prázdniny v Náměšti nad Oslavou. Festival se zaměřuje především na hudbu tzv. tradiční a hudbu inspirovanou lidovými hudebními projevy z různých regio-

nů i prvky moderní populární hudby. Pro označení všech těchto oblastí se v obecné češtině ujal nepříliš šťastný název „world music“, který se objevuje i v názvu festivalu, jenž si klade za cíl postihnout kontinuum „od folkloru k world music“. Akci uspořádalo v roce 2020 náměšťské Městské kulturní středisko již po sedmnácté. V „covidovém“ roce se v rámci Folkových prázdnin sice uskutečnilo jen několik streamovaných koncertů za účasti omezeného počtu diváků, kolokvium však proběhnout mohlo, i když své příspěvky přednesli někteří z účastníků pouze online.

V roce 2020 se organizátoři jako zastřešující téma rozhodli zvolit *hudbu a prostor*. Výstupem kolokvia byl stejně jako v předchozích letech sborník, který je volně dostupný v elektronické podobě na webových stránkách festivalu Folkové prázdniny. Jednotlivé příspěvky ve sborníku jsou jako každý rok pozoruhodné svou pestrostí, neboť vycházejí z odlišných perspektiv. Autory jsou na jedné straně etnomuzikologové a další badatelé převážně zaměřeni na lidovou hudbu, kteří čerpají z analýz a interpretace historických pramenů i dat z vlastních terénních výzkumů. Na druhé straně hudební publicisté a rozhlasoví redaktoři, a mnohdy i výkonní hudebníci, kteří nabízejí přehledové texty a představují témata zejména neodborné a širší české veřejnosti málo známá.

Publikaci otevírá příspěvek etnomuzikoložky Marty Toncrové, která se věnuje hudebnímu folklo-

ru českých zemí a připomíná různé podoby usazení lidových písní v **konkrétním otevřeném či uzavřeném**, veřejném i soukromém prostoru a nabízí současně zamyšlení nad praxí písňových sběratelů. Povahou prostoru byla jedním z určujících faktorů různých snah o kategorizaci písní a ovlivnila i vytyčení dalších podkategorií v typologii. Muzikoložka Jarmila Procházková se ve svém příspěvku věnuje aspektu prostoru ve folkloristickém díle Leoše Janáčka, u nějž úvahy o prostoru ovlivnily charakterizaci hudební linie lidových písní, nápěvků mluvy a promítly se i do uvažování o **časové stránce hudby**. Po desetiletí stály německé lidové písně v českém prostoru na okraji zájmu a dosud čekají na komplexnější badatelské zhodnocení ze strany etnomuzikologů, kteří se jim věnují spíše výjimečně. K této tematice se vztahuje stať Marty Ulrychové mapující aspekty působení Pracovního výboru pro německou lidovou píseň na Moravě a ve Slezsku. Výbor vznikl v rámci sběratelské akce Lidová píseň v Rakousku a téměř až do okupace byl činný pod záštitou československého Státního ústavu pro lidovou píseň, jenž byl založen v roce 1919 v Praze. Řadu otázek k dalšímu zamyšlení nabízí následující úvahově pojatý příspěvek. Etnoložka Martina Pavlicová v něm uvažuje o fenoménu vykročení „mimo vlastní prostor“ a všímá si hudebníků mezi vagabundy raného novověku, popisuje

vanými historikem Pavlem Himlem v knize **Zrození vagabunda. Neusedlí lidé v Čechách 17. a 18. století** (Praha: Argo 2007), ale stejně tak upozorňuje na současné osvojování si původně lidových hudebních a tanečních projevů: s nimi se také dnešní zájemce seznamuje „mimo vlastní prostor“. Z města a hudební školy se ovšem pokouší dnešní zájemce myšlenkově vykročit zpět ke „zdrojům“ lidové a rurální kultury. Na tuto tematiku hlouběji navazuje Lucie Uhlíková, která vychází z nedávného projektu realizovaného na půdě EÚ AV ČR a věnuje se „životnímu prostoru“ lidových tradic, které se hojně rozšířily, ale i značně proměnily v návaznosti na aktivity folklorního hnutí ve druhé polovině 20. století a dnes se stávají významným sociokulturním kapitálem lokality nebo regionu – Uhlíková diskutuje zejména o Moravě. **Zahraníční účastníky** kolokvia reprezentují příspěvky Ewy Żurakowské a Iivi Zájedové, v nichž se můžeme dočíst o nedávných terénních výzkumech v **Bulharsku a Pobaltí, ale i o hudebních událostech** konajících se v České republice. V tomto sborníku se tak jedná o ojedinělé příspěvky spadající do oblasti hudební antropologie. Iivi Zájedová připomíná tvorbu pozoruhodného estonského skladatele Veljo Tormise a ukazuje na ní jím definovaný koncept estonství. Odlišná, v něčem však souznějící hudební vyjádření diasporické zkušenosti Irů a sefardských Židů srovnává hispanistka Kateřina

García. Příspěvek publicisty Jana Sobotky je cenným pro všechny zájemce nejen o blues, ale také o prohloubení povědomí o možnostech interdisciplinarity, neboť Sobotka ve své stati představuje tzv. hudební geografii, propojující hudební vědu a etnomuzikologii s geografii. V nedávné době Národopisným muzeem uspořádaná výstava Století trampingu připomněla i fenomén trampských písní. K němu se konkrétně se zaměřením na tematiku Kanady vztahuje příspěvek filoložky a hudební publicistky Ireny Příbylové. Překračování nejen geografického prostoru, ale také pohybu napříč tradicemi mimoevropské modální hudby se na příkladu několika současných hudebníků věnuje hudební publicista, dlouhá léta rovněž spjatý s vysíláním stanice ČRo Vltava, Petr Dorůžka. Zmiňuje zde i osobnost svěbytného představitele „world music“ a rodáka z anglického Norfolkku Rosse Dalého, který se sblížil zejména s krétskou hudbou. Lze ocenit, že příspěvek čerpá i z osobního rozhovoru autora s **Dalým. S etnomuzikology** celého světa zkoumaným fenoménem japonského bubnování *taiko* seznamuje čtenáře **Jiří Moravčík**. Lze očekávat, že spolu se zřejmě po dva roky trvající koronavirovou krizí se objeví řada témat k výzkumu nejen na poli medicíny a exaktních oborů, ale také ve společenských a humanitních vědách. První dojmy i poznatky v souvislosti s hudbou a virtuálním prostorem, které možná budou rezonovat se zjištěními

budoucích výzkumů hudebních aktivit v kontextu pandemie, přináší příspěvek Milana Tesaře. Sborník uzavírá příspěvek muzikologa a hudebního publicisty Aleše Opekara, v němž se věnuje podobám zpracování zbojnické tematiky v české muzikálové tvorbě.

Závěrem mohu konstatovat, že i letos stojí za to věnovat pozornost této pravidelně vydávané publikaci. Může být inspirativní pro výzkumné pracovníky i zájemce z řad veřejnosti nejen s užším vztahem k lidové hudbě nebo world music.

Žita Skořepová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

**Kamil Rodan (ed.). *Listy lásky, víry a naděje.*
(Edice korespondence slezského etnografa a folkloristy
Antonína Satkeho se snoubenkou, sestrou a dalšími
rodinnými příslušníky od srpna 1957 do května 1962).
Opava: Slezské muzeum Opava, 2020. 366 s.
ISBN 978-80-87789-70-4**

Knihu soukromé korespondence folkloristy a dialektologa Antonína Satka vydává Kamil Rodan. Opatřil ji krátkým úvodem – zde mohl o něm pro nefolkloristické zájemce říct něco víc. Ke každému dopisu, je jich 160, připojil přesnou anotaci, vysvětlivky a poznámky jdoucí mnohdy do značné podrobnosti. Týkají se jak postav nebo institucí, tak i výzkumných témat a různých událostí, o kterých je v dopisech zmínka. Detailnost těchto editorem připravených informací má téměř encyklopedický charakter. Jsou místy až nadbytečné, např. ve výčtu děl W. Shakespeara nebo jiných známých autorů. Závěr knihy tvoří německé a anglické resumé, jmenný seznam příbuzných rodiny Satkovy i Vlasty Kurkové, místopisný slovník a výběrový rejstřík.

Sto šedesát dopisů, korespondenčních lístků a pohlednic především z vězení nám, znajícím A. Satka jako fundovaného znalce a odborníka slezského slovesného folkloru, zprostředkovává i jeho druhou, niternou stránku. Ukazují ho jako člověka, jehož hlavním krédem bylo přesvědčení, že smyslem života není materiálně, ale víra v něco vyššího, i když v dopisech se o praktické věci a o to, co se děje doma, neustále stará. Za svou křesťanskou víru byl za komunismu v letech 1948–1968 tvrdě pronásledován. Nesměl učit a později ani pracovat v některé kulturní instituci (byl vyškrtnut i z Národopisné společnosti). V roce 1961 byl v uměle vykonstruovaném procesu proti sdružení laiků, které soustřeďovalo katolickou intelligen-